

Byggnadsminnesförklaring av smedja och salpeterbod på fastigheten Lungre 1:10 (f d 1:3 A), Kyrkås socken, Östersunds kommun, Jämtlands län (2 bilagor)

Frågan om byggnadsminnesförklaring av smedjan och salpeterboden väcktes 1982-05-11.

Byggnadsnämnden har i sammanträde 1983-03-08 tillstyrkt byggnadsminnesförklaringen med tillhörande skyddsföreskrifter.

Fastighetens ägare, har 1983-03-14 godtagit de föreslagna skyddsföreskrifterna.

Länsmuseet har under hand tillstyrkt byggnadsminnesförklaringen och de föreslagna skyddsföreskrifterna.

Smedjan och salpeterboden uppfördes under 1800-talet. De är belägna tillsammans, norr om gårdens centrala byggnader. Byggnaderna ingår i en större sammanhängande kulturhistorisk miljö. Tillsammans med övriga äldre byggnader på fastigheten och grannfastigheten utgör de kärnan i miljön.

Till varje större gård hörde i allmänhet en smedja, där man själv tillverkade vad gården behövde av lås, beslag och verktyg, samt utförde reparationer av jordbruksredskap. Eftersom smedjan utgjorde en viss brandfara, förlades den ett stycke från gårdens centrala byggnader. Den aktuella smedjan är uppförd av liggande timmer och vilar på hörnstenar. Vid kanterna har man sedan fyllt ut med natursten. Taket består av klyvsågade, okantade bräder, lagda i lock. På båda gavlarna finns vindskidor. Dörren består av stående bräder. Smedjan har jordgolv och har vare sig panel eller innertak. Till höger om ingångsdörren finns en murstock (hård) av murad natursten. Till denna finns kopplad en luftbälg. Smedjan är omålad.

Salpeterboden är belägen strax nordost om smedjan. Tillverkningen av salpeter hade under en relativt kort period under 1800-talets början

stor omfattning i Jämtlands län. Salpeterboden byggdes ungefär som en vanlig hölada med glesa väggar och höga knutstenar. Ventilation var viktigt för processen, som bestod i att lämplig jord spriddes ut över golvet och sedan fuktades med urin. Fuktning och omblandning skedde kontinuerligt under en längre period. Processen fortsatte sedan med sjudning och den färdiga produkten såldes vanligen till krutfabrikernas uppköpare. Den ifrågavarande salpeterboden är ett fint exempel på denna byggnadstyp. Den är uppförd i liggande, omålat timmer och vilar på hörnstenar. Grunden har utfyllts med natursten. Taket består av klyvsågade, okantade bräder, lagda i lock. Gavlarna är försedda med vindskidor. I norra gavelväggen finns en smal lucka och på västra väggen finns en luftglugg med lucka. På södra gavelväggen finns en dubbeldörr, gjord av snedsågade bräder. I östra långväggen finns ytterligare en enkeldörr.

Under våren och sommaren 1982 har smedjan och salpeterboden upprustats med bidrag av statliga byggnadsvårdsmedel.

Smedjan och salpeterboden bevarar egenarten hos gången tids byggnadsskick och är med hänsyn därtill att anse som synnerligen märkliga.

Länsstyrelsen förklarar, med stöd av 1 § lagen om byggnadsminnen (1960:690, ändrad och omtryckt 1976:440), de rubricerade byggnaderna på Lungre 1:10, Kyrkås socken, Östersunds kommun, för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 2 § samma lag följande skyddsföreskrifter:

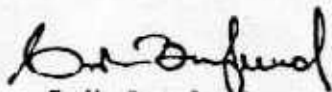
1. Skyddsföreskrifterna berör smedjans och salpeterbodens exteriörer samt fasta interiörer i smedjan, såsom luftbälg och murstock.
2. Byggnaderna får ej rivas eller flyttas.
3. Byggnaderna får inte till sitt yttre byggas om eller förändras på annat sätt.
4. Befintlig fast inredning som berörs av skyddsföreskrifterna enligt punkt 1. ovan skall bevaras.
5. Smedjans planlösning får ej förändras.
6. Underhållsåtgärder som rör exteriören såsom ommålning samt reparation av timmerfasader, träpanel, takbeläggning, skorstenar, fönster, stensockel liksom underhåll av den äldre fasta inredningen som berörs av skyddsföreskrifter enligt ovan skall utföras på sådant sätt att byggnadernas kulturhistoriska värde inte minskas. Innan underhållsåtgärder vidtages enligt ovan skall samråds med länsstyrelsen, som också lämnar råd och anvisningar i dessa frågor.

- ./.
7. Det på karta tillhörande dessa skyddsföreskrifter markerade området får ej ytterligare bebyggas eller bli föremål för annan väsentlig förändring.
 8. Området kring byggnadsminnet skall hållas i sådant skick att byggnadernas utseende och karaktär inte förvanskas.

Om ändring av byggnadsminne i strid med skyddsföreskrifterna anses nödvändig för att byggnaderna skall vara till nytta eller sådan ändring i övrigt kan anses påkallad av särskilda skäl, kan länsstyrelsen enligt 3 § lagen om byggnadsminnen meddela tillstånd härtill.

Enligt 14 § lagen om byggnadsminne gäller detta beslut omedelbart även om det skulle överklagas.

- ./.
- Besvär till kammarätten i Sundsvall, se bilaga.

Erik Berglund
tf länsråd

Ingvar Jansson
länsantikvarie

Den som vill överklaga länsstyrelsens beslut skall göra det skriftligen genom besvär hos kammarrätten i Sundsvall.

Besvärshandling skall ha kommit in till kammarrätten inom tre veckor från den dag då klaganden fått del av beslutet.

I besvärshandlingen, som skall vara egenhändigt undertecknad av klaganden eller hans ombud, skall anges det beslut mot vilket talan förs, vad som yrkas samt de omständigheter som åberopas till stöd för yrkandet. Klaganden bör vidare uppge bevis som han vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis.

Klaganden bör i besvärshandlingen uppge namn, personnummer, yrke, postadress och telefonnummer.

Insända besvärshandlingen med posten skall det ske med betalt brev adresserat till: Kammarrätten, Fack, 851 01 SUNDSVALL 1.

1:12

3:8

3:7

3:4

5